

Estranger i en cotxe

Les caravanes d'estrangers que fugien de la guerra per la Jonquera i Puigcerdà (juliol-octubre de 1936)

L'esclat de la guerra inquietà els milers d'estrangers que vivien a Catalunya. Per mirar d'escapar de la violència revolucionària, dels bombardeigs i de la manca d'aliments, alguns centenars decidiren sortir del país amb cotxe tot esquivant les dificultats d'un país amb un poder fragmentat.

ARNAU GONZÀLEZ I VILALTA > TEXT I FOTOS

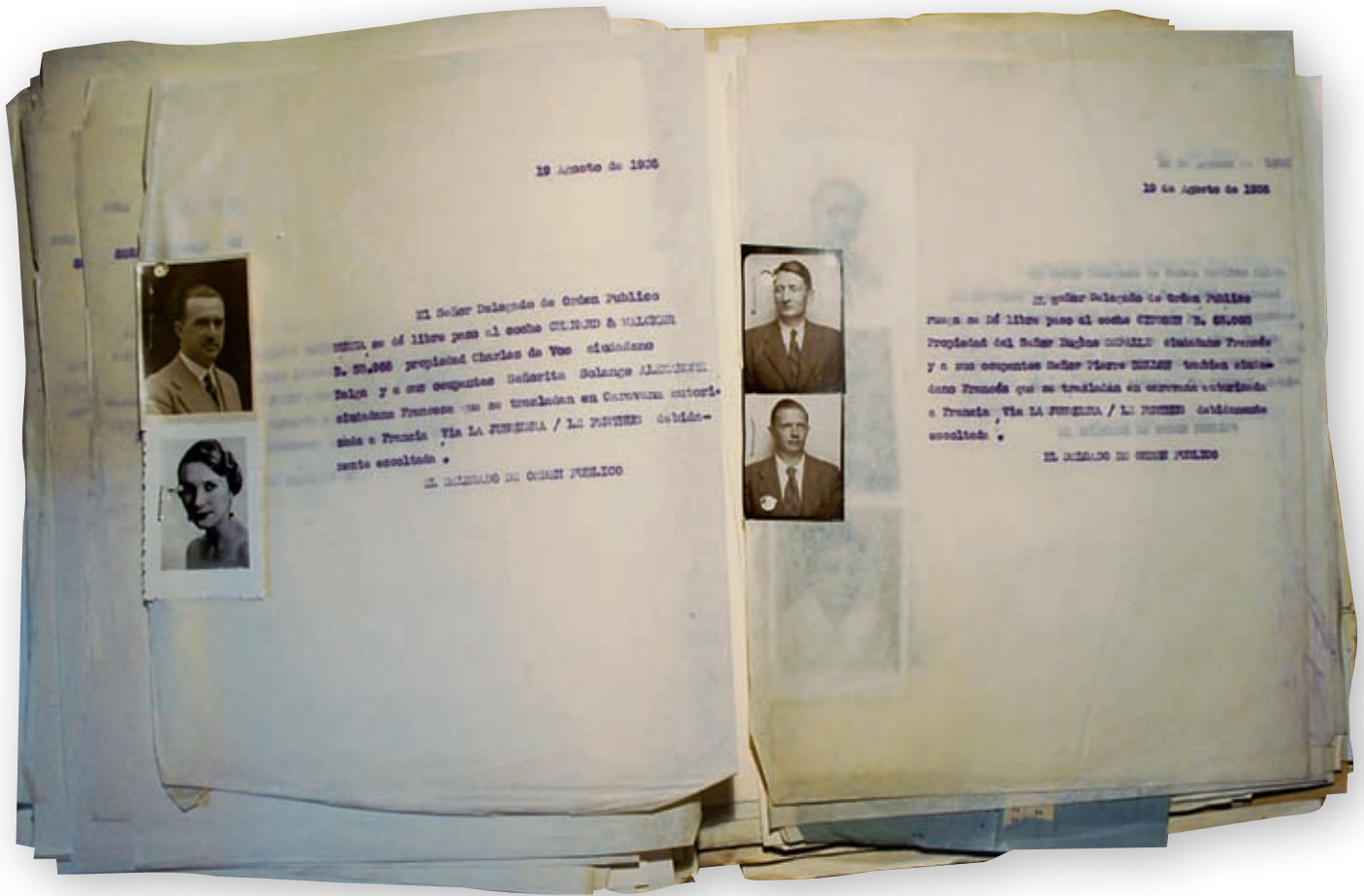
>> *Petició del Consolat de França al figuerenc Jaume Miravittles, secretari general del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, perquè autoritzés la caravana del 10 d'agost de 1936.*

El 25 de juliol de 1936, just una setmana després de l'esclat de la Guerra Civil i prenent com a argument les vacances estivals, el Consolat Francès de Barcelona es dirigia a les autoritats policials catalanes tot demanant l'autorització per a una sèrie de ciutadans francesos i estrangers per travessar la frontera de Puigcerdà tot seguint la ruta de Ripoll. A aquella primera petició, que contenia vint-i-dos noms, a més dels del cònsol i vicecònsol de Colòmbia, s'anirien afegint durant els mesos posteriors centenars de noms d'estrangers que pretenien fugir, pels passos fronterers gironins, de la violència desfermada al país. De fet, la resposta del cap superior de Policia, Vicenç Guarnier, seria totalment positiva, ja que hi afegí una escorta de Guàrdies Civils —posteriorment completada amb guàrdies d'assalt— que haurien d'evitar problemes als estrangers que marxaven de Catalunya, especialment en els múltiples controls de carretera que els comitès locals sorgits de la revolució anarquista,

liderada per la CNT-FAI, havien instal·lat a tot el territori català. De fet, aquesta via de sortida del país —que també era el seu, ja que molts hi havien nascut— seria una de les menys utilitzades pels perills que suposava. Cal tenir compte la manca de control del territori per part de la Generalitat.

Entre juliol i octubre de 1936, uns 300 estrangers, principalment francesos, marxaren en cotxe per Puigcerdà o la Jonquera

Sota protecció francesa

En termes generals, els fugitius solien ser ciutadans francesos de classes benestants, per bé que de manera reduïda però constant també s'hi afegien d'altres nacionalitats que, veient l'atenció prestada a la legació francesa, decidien aprofitar les circumstàncies. Entre aquests, destacarien els súbdits andorrans. De fet, aquests gaudien d'una condició especial davant de les autoritats franceses, encarregades de protegir-los a través de les estructures diplomàtiques i consulars a Espanya. No es pot oblidar que un dels dos coprínceps d'Andorra era el president de la República Francesa. Però també hi trobem italians, cubans, argentins, suïssos i belgues que aprofitaren la voluntat d'ajuda i protecció de les autoritats consulars franceses per sortir de la Catalunya en guerra i revolució.

Concretament, en les dotze caravanes que s'organitzaren entre el 25 de juliol i el 16 d'octubre del 1936 i que partien de davant mateix del Consolat de França a la plaça de Catalunya de Barcelona, s'hi poden comptabilitzar, de manera no del tot pre-

cisa, unes 295 persones que s'exiliaren en cotxe. La majoria eren de nacionalitat francesa, però hi localitzem, per exemple, set andorrans, una desena de ciutadans dels Estats Units, set italians i quatre alemanys.

Pel que fa a les rutes utilitzades, fins al dia 19 d'agost les caravanes preniën sempre la que conduïa des de Barcelona a Puigcerdà passant per Ripoll. A partir d'aquella data les corrues de cotxes escortades sortirien per la carretera en direcció a Girona i a la Jonquera.

Quina transcendència tenen aquests xifres en el gruix de l'exili de ciutadans estrangers —o, si més no, amb passaport estranger— instal·lats des de generacions a Catalunya? Certament migrada, comparada amb els milers que marxaren per via marítima des del port de Barcelona en vaixells de les armades de França i d'Itàlia. Tanmateix, analitzar aquestes operacions de sortida ens permet conèixer una realitat inqüestionable: la frontera no estava tancada per a tothom.

Arnau González i Vilalta
és professor de la UAB.

>> *Exemples de fitxes de ciutadans estrangers presentades pel Consolat de França a la Generalitat per permetre la seva sortida de Catalunya per carretera.*

Les autoritats catalanes col·laboraren amb el Consolat francès oferint protecció a les caravanes